

confusió amb *ainz* i amb *onc* UNQUAM.

I d'això en tenim encara proves en la composició del mot amb altres partícules, que es produeix en les principals llengües. Si en italià es troba des d'antic la combinació *anch'oggi* i hi ha *ancamò* 'encara ara' en parlars del Nord d'Itàlia i del Friül i Tirol (format amb *modo*), també tenim *ancui* 'avui, avui mateix' en francès antic (*enqueu* viu encara en molts parlars francoprovençals), mot d'ús general en francès antic, des del *Roland* (potser ja en *St. Léger*, veg. supra, *ancui de male mort morra* en el *R. de Renart*), *anque-nuit* 'anit mateix' (Ss. XII-XIII: Godefroy I, 285a, 299c); paral·lelament *ancui*, en occità antic (Jaufré), *ancanueg* (*Flamenca*, 1418, 7454, etc.); *engenuit* 'aquesta nit', *G. de Rossillon*, v. 2533). Això acaba de provar, doncs, que *anc* havia existit des del principi en francès i amb el sentit italià de 'encara, fins i tot', o accepcions pròximes a la romanesa de *incà* 'des de', 'ja'.

En fi la composició d'importància capital fou per tot la que ha quedat intacta i perdurable en l'it. *ancora* (d'ús constant des d'abans de Dante), que és doncs *anch(e) ora* 'encara ara'; i que ha restat no menys cabdal en francès *encore*; on *ore*, igual que en italià *ora*, no és *HORA* (> fr. *heure*) sinó 'ara', és clar, car així ho comproven diàfanament l'oc. *encara*, i el cat. *encara* (cat. ant. *encar*): notem que en la llengua d'oc *ancar* i *ancara*, *ancaras*, resten tant o més freqüents que *encara*, *enquera*, etc.: *ancar* en el Monge de Montaudon i en Raimbaut de Vaqueiras; *ancaras* en *Jaufré* i en molts altres (Appel, *Chr.*, 43.73, 101.61, 3.402), mentre que dubto que mai es trobi *encara* amb *e-* abans de la *Cansó de la Crozada*, de mj. S. XIII (ibid., 7.109).⁴

Només el cat. sembla haver generalitzat *encara* des dels orígens literaris: «cel qui à caritat no ret mal per mal, e cels qui estan mal fa avenir; e *encara*, aquel qui à caritat no à envega a nula re ---» (*Homilies*, 2r15); «*encara més*, la Nativitat de Jhesucrist fo ensejada e manifestada per creatura», 18v2; «que sí faria mil milia setgles e molts més *encare*», Lull (*Merav.*, O. C. I, 73); «J. Crist --- no volch *encara* que moríssem tro açò haguéssim complit», Jaume I (*Cròn.* 1), «*encar*' evènch més ---», Reixac, *Questa*, 99.30; «*encara* dix més ---», doc. de Gósol, a. 1250 (PPujol, *Docs. Vg. Urg.*, 15.16, etc.), ajudant segurament, a aquesta trivialització de la inicial, la poderosa influència dels nombrosos *enans*, *enaprés*, *enaixí*, *encontra*, *endemà*, etc.

En tot cas és clar que *ancara*, it. *ancora* és cpt. del sinònim *anche* + *ora*, i de l'arcaic *anc* del *St. Léger* 'també, encara' amb l'oc.-cat. *ara*; no pas un cpt. de *onque* (UNQUAM) (per més que *oncore* es trobi algun cop en francès antic per una contaminació ben natural i fàcil), car la suma de dos mots d'aquest sentit no podia donar el significat de 'també ara'; i no és menys clar que és invertir la lògica dels fets suposar que el tipus pan-romànic *ANQUE o l'it. *anche* s'hagin pogut extraure de *ancora* per regressió.⁵ En fi, un altre cpt. occità antic ben conegut és *anc-sé* reforç

emfàtic de *anc*, que en lloc del corrent oc. ant. *de-sé* 'sempre', usaren Guiraut de Bornelh (Appel, *Chr.*, 40.12) i alguns altres trobadors (fins RLlull, si bé escrivint *ensé*, en el *Desconhort*, v. 104).

Basti això doncs per situar-nos, i arribem als esforços per assolir l'etimologia última. Han estat nombrosos des de la fundació de la lingüística romànica, sovint temeraris, i tots amb ben poc resultat. Ja Diez s'hi desesperà, després de dedicar-hi tota una pàgina del seu *Wb.* (p. 17). Pensà successivament en una alteració del fr. ant. *onc* UNQUAM, i ho deixà córrer reconeixent que no era versemblant que l'it. *anche* tingués significat i forma tan secundàries respecte de l'occitana (majorment essent inacceptable la seva comparació amb oc. ant. *anta* < *aunta* HAUNITHA, puix que ací no podia haver-hi reducció de *au* a *a*); intentà després veure-hi una alteració del cast. *ain* (< *aí* ADHUC): evolució fonètica indefensible i justament el tipus *ANQUE és estranger a l'única llengua romànica on es troba *ain* o on s'ha conservat descendència d'ADHUC.

Ningú, doncs, no ha volgut tornar més per aquests passos inviàbles. M-Lübke (*REW*, 488) després de descartar tres o quatre notes de vells i antiquats cercadors, evidentment sense defensa (ATQUE, UNQUAM, la regressió de *ancora*), solament declara suggestiva la idea d'Ebeling (*ZRPh.* XLIII, 1923, 285) d'un encreuament de *ainz* amb *onc* que vagi donar *ainc*,⁶ però amb raó replica que això és inaplicable a l'italià, el rètic, etc.; per més que Spitzer més tard vagi repetir aquesta mateixa combinació en la revista romanesa *Dacoromania* (v. 1930, 468-71) és visible que això comença per ser incompatible amb les accs. 'des de', 'ja' i 'encara' pròpies del romanès, que justament no ha tingut mai un sentit que s'acosti al d'UNQUAM (encara menys que l'italià).

Després va sortir Bruch (*ZRPh.* XLI, 1921, 582-3) amb una de les seves malfamades «papierne Kombinationen», que amb raó se li han retret: seria el ll. DE-NIQUE 'finalment' (per cert estrany al llatí vulgar i a totes les llengües romàniques), on, havent-s'hi percebut una preposició DE-, hauria estat substituït per l'altra preposició llatina *ā* = AB (també estranya al romànic!); ja fonèticament això és impossible (la *ī* no s'hauria perdut en roms., en it. ni en sard, hauria donat *ang* en català i occità arcaics, quan tenim ja *-c* en les *Homilies d'Organyà* en Boeci, G. de Peitieu, etc., i el compost hauria estat **angara* amb *g*), per damunt de tot ni el sentit italo-romànic de *anche-incà* ni el català-gallo-romànic de *anc* 'mai' tenen res a veure amb 'últimament'. A penes podem pendre seriosament una pensada recent de K. Lewent (*Rom.* LXXXII, 304): un *HANC format sobre el ll. HĀC 'amb aquesta' per paral·lelisme amb HINC 'd'ací' al costat de HIC 'ací': de nou ¿què té a veure això amb el sentit real de *anc-anche*?

Amb raó concloua M-Lübke que l'origen del tipus *ANQUE és desconegut («woher?») i Wartburg (*FEW* I, 100) ho repetí sense més explicació. En el «I Col·loquio sobre Llengües Prerromanes de la Península